

بررسی اختلال نارسا خوانی دانش آموز در برقراری ارتباط با همسالان

فاطمه مهدی زاده^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی اختلال نارسا خوانی دانش آموز در برقراری ارتباط با همسالان دانش آموزان دختر پایه سوم ابتدایی نارسا خوان ناحیه ۲ شهر کرمان بود. طرح پژوهش نیمه آزمایشی از نوع پیش آزمون- پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری پژوهش دانش آموزان نارساخوان دختر مقطع سوم ابتدایی ناحیه ۲ شهر کرمان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند که به روش نمونه گیری هدفمند بر اساس ملاک های ورود و خروج به تعداد ۳۰ نفر انتخاب شدند و در دو گروه شامل ۱۵ نفر برای گروه آزمایش و ۱۵ نفر برای گروه کنترل جایگزین شدند. برای جمع آوری داده ها از پرسش نامه های آزمون ارتباط با همسالان ماولی و همکاران و آزمون تشخیص خواندن قره گوز استفاده شد. به طوری که گروه آزمایش، با روش چند حسی فرنالد آموزش دیدند و نارسا خوان های گروه کنترل به روش سنتی ادامه دادند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش تحلیل کوواریانس استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که اختلال نارسا خوانی دانش آموزان در برقراری ارتباط با همسالان نشان تاثیر دارد و باعث کاهش ارتباط با همسالان در بین دانش آموزان می شود.

کلیدواژه ها: نارسا خوانی، ارتباط ارتباط با همسالان، دانش آموز، اختلال، پایه سوم ابتدایی.

مقدمه

^۱ کارشناسی مترجمی زبان انگلیسی، دانشگاه شهید باهنر کرمان

بیان مسئله

نارساخوانی یک نوع اختلال یادگیری خاص با منشأ عصبی-زیستی است که مطالعات همه گیرشناسی میزان شیوع آن را در بین کودکان 5 تا 17 درصد تخمین زده‌اند. افراد مبتلا به نارساخوانی با وجود داشتن هوش طبیعی و هیچگونه معلولیت حسی- حرکتی از مشکلات مختلفی چون نقص در توانایی تشخیص درست و دقیق کلمات و همچنین اختلال در رمزگشایی کلمات رنج می‌برند. دلیل اصلی بروز نارساخوانی هنوز ناشناخته است، اما مستندات پژوهشی نشان می‌دهد که ناکارآمدی در مهارت‌های زبانی به خصوص پردازش واج شناسی به عنوان یکی از مشخصه‌های قابل توجه در افراد مبتلا به نارساخوانی در نظر گرفته شده است. افزون بر این، در مطالعات دیگری اختلالاتی در مهارت‌های مختلفی نظیر توجه، ادراک دیداری فضایی و حرکتی در گروه مبتلا به نارساخوانی گزارش شده است که از این میان نقص در سیستم واج‌شناسی و همچنین بدعملکردی مناطق مغزی مرتبط با پردازش زبان به عنوان بارزترین مشخصه نارساخوانی مطرح شده است. علت‌شناسی نارساخوانی بسیار اهمیت دارد زیرا باعث می‌شود بتوانیم آنچه که باعث تشخیص و تمایز میان مشکلات زبانی کودکان مبتلا و دیگر آموزنده‌های ضعیف می‌شود را به درستی متوجه شویم. از طرفی دیگر، تفاوت میان مشخصه‌های شناختی و رفتاری افراد نارساخوان بسیار مهم است زیرا وجود چنین تفاوت‌هایی منجر به تشخیص صحیح روند ارزیابی و درمان افراد مبتلا می‌شود (طبیعی و همکاران، 1400).

دانش آموزان نارساخوان دچار مشکلاتی در زمینه‌های حواس‌پرتی، سازماندهی رفتار، واکنش‌های ضعیف به محرک‌های حسی و هماهنگی ضعیف بین حواس مختلف هستند. کودکان دچار ناتوانی‌های یادگیری نقص در کارکرد اجرایی توجه نقش زیربنایی دارد. به طور ی که برادبنت² نظریه‌ی کوتاهی دامنه‌ی توجه در کودکان با ناتوانی‌های یادگیری را مطرح کرد و

² Broadbent

طرفداران این نظریه معتقدند که کودکان دچار ناتوانی های یادگیری دچار اشکال در توجه و دقت هستند. در بررسی بسیاری از نقایص حسی و حرکتی مرتبط با نارساخوانی، اعلام می کنند که مشکل اصلی می تواند کندی تغییر توجه باشد (امینی و همکاران، 1397).

کودکان نارساخوان، درموقع خواندن متون مختلف، اشتباهات متعددی مرتکب می شوند که با حذف، افزودن و دگرگون کردن کلمه ها مشخص می شود. همچنین این کودکان در تفکیک شکل و اندازه حروف مشکل دارند. حروف و کلمه های مختلف را با یکدیگر اشتباه می گیرند. اغلب از ادراک دیداری آنها عاجزند و در تشخیص صداهای واجی ناتوان هستند. نارساخوانی یک اختلال شایع است. از نظر کرک³ ناتوانی خواندن اصلی ترین و مهمترین نوع ناتوانی یادگیری است (پورابوالحسنی و کیان، 1396).

نارساخوانی را نمی توان پیش از سن مدرسه تشخیص داد و در سن ۹ سالگی، زمانی که کودک شروع به تلفیق در کتاب های درسی خواندن می کند و مشکلاتی که ممکن است در این سن با آنها مواجه شود، بسیاری از نارساخوانی ها آشکار می شود. لازم به ذکر است که نارساخوانی، فقدان هوش یا تمایل به یادگیری را منعکس نمی کند، اما با روش های آموزشی مناسب، دانش آموزان نارساخوان می توانند به خوبی خواندن روان را بیاموزند (درویشی، 1394).

افراد مبتلا به نارساخوانی با وجود داشتن هوش طبیعی و هیچگونه معلولیت حسی- حرکتی از مشکلات مختلفی چون نقص در توانایی تشخیص درست و دقیق کلمات و همچنین اختلال در رمزگشایی کلمات رنج می برند. دلیل اصلی بروز نارساخوانی هنوز ناشناخته است، اما مستندات پژوهشی نشان می دهد که ناکارآمدی در مهارت های زبانی به خصوص پردازش واج شناسی به عنوان یکی از مشخصه های قابل توجه در افراد مبتلا به نارساخوانی در نظر گرفته شده است. افزون بر این، در مطالعات دیگری اختلالاتی در مهارت های مختلفی نظیر توجه، ادراک دیداری فضایی و حرکتی

³ -Kirk

در گروه مبتلا به نارساخوانی گزارش شده است که از این میان نقص در سیستم واج‌شناسی و همچنین بدعملکردی مناطق مغزی مرتبط با پردازش زبان به عنوان بارزترین مشخصه نارساخوانی مطرح شده است (درویشی، 1394).

یکی از مشکلاتی که کودکان مبتلا به نارساخوانی با آن مواجه هستند، خودپنداره ضعیف در این دانش‌آموزان است. خودپنداره، مفهومی چندبعدی است که اشاره به ادراک فرد از خود در رابطه با ویژگی‌هایی مانند تحصیلات، نقش‌های جنسی و هویت نژادی دارد. خودپنداره مثبت موجب بالارفتن اعتماد به نفس در فرد شده و روابط اجتماعی وی را ارتقاء میبخشد. اما اگر خودپنداره فرد، منفی و نامتعادل باشد، از لحاظ روانی ناسالم شناخته می‌شود. خودپنداره تحصیلی یکی از عوامل روانشناختی قابل توجه است که عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. به‌طوری که حتی خودپنداره‌ی اجتماعی دانش‌آموزان نیز از خودپنداره تحصیلی آنان تأثیر میپذیرد. پژوهشگران دریافتند که کودکان و نوجوانان نارساخوان، خودپنداره تحصیلی پایینی نسبت به افراد عادی دارند (نبی دوست و همکاران، 95).

باوجوداینکه خواندن به عنوان یکی از عمده‌ترین روش‌های کسب معلومات و اساسی‌ترین ابزار یادگیری دانش‌آموزان است، واقعیت‌های موجود در جامعه نشان‌دهنده توانایی پایین دانش‌آموزان ایرانی در این مهارت است. در سال‌های اخیر در مطالعه‌های متعدد در زمینه عوامل ایجاد ناتوانی‌های خواندن و مداخلات ترمیمی جهت بهبود اختلال یادگیری نارساخوانی صورت گرفته است (کاکوجویباری و همکاران، 96).

ناتوانی‌های یادگیری سبب ایجاد مشکلاتی در زمینه‌های اجتماعی، هیجانی، و تحصیلی برای دانش‌آموزان می‌شوند زیرا در طی زمان تحصیلی به عدم موفقیت تحصیلی آن‌ها منجر می‌شوند که نتیجه این عدم موفقیت، مشکلات اجتماعی، هیجانی، و رفتاری خواهد بود. مشکلات رفتاری مانند اختلال رفتار هنجاری، اضطراب و خجالتی بودن، مشکلات روان‌تنی و سبک والدگری سهل‌گیر

والدین آنها، همبستگی مثبت و معناداری دارد. چون دانش آموزان مبتلا به ناتوانی های یادگیری به طور مداوم شکست را تجربه می کنند. در برابر مشکلات رفتاری، هیجانی، و اجتماعی آسیب پذیرترند و مشکلات بیشتری را تجربه می کنند. مشکلات مربوط به خودتنظیمی رفتاری یا هیجانی، ضعف در مهارت های اجتماعی و تعاملات بین فردی ممکن است در کنار اختلال های یادگیری خاص وجود داشته باشد، ولی باید توجه داشت که این مشکلات به تنهایی موجب بروز ناتوانی های یادگیری نمی شوند (رضائی و همکاران، 99).

باید گفت دانش آموزانی که اختلال در یادگیری دارند، سازش یافتگی رفتاری ضعیفی دارند. از جمله دغدغه ها در مورد دانش آموزانی که اختلال یادگیری دارند میزان ناسازش یافتگی رفتاری آنان است. کودکان از طریق تعامل، درگیری عاطفی با اطرافیان به صورت ارتباط افقی و به خصوص والدین به توسعه سازگاری رفتار- اجتماعی می پردازند، زیرا خصوصیات مشترکی دارند. رشد سازش یافتگی رفتاری باعث افزایش اعتماد به نفس در برخورد با مشکلات در محیط های خانوادگی و آموزشی می شود. سازش یافتگی رفتاری مجموعه ای از توانایی ها می باشد که روابط اجتماعی، مفیدی را باعث می گردد و دوستی و صمیمیت با همسالان را گسترش می دهد. سازش یافتگی رفتاری روابط رضایت بخشی را در مدرسه ایجاد می کند و به دانش آموز اجازه می دهد که خود را با شرایط وفق دهند و تقاضای محیط اجتماعی را بپذیرند. سازش یافتگی رفتاری مفهومی است که به دانش آموزان برای اداره کردن در موقعیت های گوناگون کمک شایانی می نماید. فرد زمانی که سازش یافتگی رفتاری کمی داشته باشد با محیط اجتماعی خود رابطه متزلزلی دارد و این روند بر مشکلات یادگیری این کودکان اثرات مخربی دارد (بهبهانی و همکاران، 1400). از این رو پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر اختلال نارسا خوانی دانش آموزان در برقراری ارتباط با همسالان شان صورت گرفته است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

با مروری بر پژوهش‌های انجام‌شده، مطالعات به دودسته تقسیم می‌شوند: دسته‌ی اول پژوهش‌هایی که در زمینه‌ی اختلال یادگیری نارساخوانی بیشتر متمرکز بر بررسی تأثیر مداخلات شناختی بر بهبود مشکلات مربوط به یادگیری بوده است و دسته‌ی دوم مداخلات در زمینه آموزش حافظه کاری و تأثیر آن بر افزایش حافظه کاری در افراد مبتلا به نقص توجه و بیش‌فعالی و اختلالات یادگیری بوده است و پژوهشی در خصوص تأثیر نارسا خوانی دانش آموزان در برقراری ارتباط با همسالان‌شان در ایران انجام نشده است.

پیشینه پژوهش

در مرور موضوع «اختلال خواندن» چهار مرحله مشهود است. برای اولین بار اختلال خواندن در بیماران آفازیک که مشکلاتی در گفتار و مهارت خواندن دارند، دیده شد. در این زمان اختلال خواندن را ناشی از علائم نورولوژیکی و آسیب مغزی می‌پنداشتند که امروزه نارساخوانی ناشی از این عوامل را اختلال خواندن اکتسابی می‌گویند. دوره دوم از اواخر قرن نوزدهم شکل گرفت که اعتقاد داشتند اختلال خواندن در طول مراحل رشد کودک ایجاد می‌شود. این نوع اختلال، بعداً اختلال خواندن تحولی نامیده شد. اختلال خواندن در این دوره بیشتر مورد علاقه و بررسی پزشکان بود. در دوره بعد، نظریه تأثیر عوامل محیطی مثل روش‌های آموزشی پا به عرصه وجود گذاشت. در این زمان تئوری‌های روانشناسی برای اختلال خواندن مطرح شد. بعد از دهه هفتاد اختلال خواندن مورد توجه رشته‌های علمی جدیدتری مثل روانشناسی شناختی و علوم اعصاب قرار گرفت و مرحله چهارم شکل گرفت. در این دوره تأکید عمده بر نقص آوایی و زبانی بود. در یک تقسیم‌بندی نظریه‌های نارساخوانی را به دو دسته نظریات واج‌شناسی و نظریات حسی-حرکتی دسته‌بندی کردند. طبق نظریه واج‌شناسی، اختلال خواندن به نقایص شناختی در بازنمایی و پردازش صداهای گفتاری مربوط می‌شود. نظریه حسی-حرکتی آسیب‌های شنیداری، دیداری و حرکتی را از عوامل اختلال نارساخوانی می‌داند. در تقسیم‌بندی دیگر، نظریه‌های نارساخوانی به دو دسته نظریه‌های کاربردگرا و نظریه‌های محض تقسیم‌بندی می‌شوند. نظریه پردازان کاربردگرا به دستاوردهای آموزشی به

ویژه سوادآموزی توجه نشان می دهند. در نتیجه آن‌ها اجزای مختلف خواندن را تحلیل می کنند و تاثیرات مداخله های مختلف را از جنبه های گوناگون مورد بررسی قرار می دهند. نظریه پردازان محض به علل نارساخوانی توجه می کنند و روی آزمون های نظریه بنیان و اغلب حوزه هایی که به طور مستقیم با سوادآموزی مرتبط نیست کار می کنند. همچنین در مورد چالش نارساخوانی می توان به نظر نیکلسون اشاره کرد. او در پژوهش های خود با کودکان نارساخوان به این نتیجه رسید که حدود 80 درصد از آن‌ها دچار آسیب حرکتی می باشند و تقریباً در همه آن‌ها آسیب هایی در تعادل، هماهنگی و انقباض ماهیچه ای دیده می شود که از آن به عنوان نقص کارکردی مخچه ای یاد کرده اند. اورتون⁴ معتقد بود که یک طرف مغز باید بر طرف دیگر غلبه داشته باشد و فرض او بر این بود که نارسایی ها در تکلم، خواندن و نوشتن در اثر عدم غلبه طرفی مغز ایجاد می شود. گشویند⁵ با تائید نظریه اورتون، نشان داد که نارساخوانی با چپ دستی، مشکلات ادراک بینایی، ناموزونی حرکت، لکنت زبان، تاخیر در رشد تکلم و ارثی بودن همبستگی دارد (پورابوالحسنی و کیان، 1396).

همچنین مطالعاتی در خارج از ایران انجام شده است. برای مثال ویلوجنگ⁶ (2019) می گوید خواندن یک توانایی اساسی است که باید متعلق به یک دانش آموز باشد. همه دانش آموزان در مراحل رشد خواندن یکسان نیستند. مانند دانش آموزانی که آهسته یا کند یاد می گیرند. یادگیرنده کند در توانایی خواندن مشکل دارد مخصوصاً اگر بخواهیم خواندن را با درک از کلمات ارتباط دهد. آموزش آن‌ها اغلب زمان زیادی لازم دارد. روش های چند حسی، روش هایی هستند که قادرند توانایی خواندن یادگیرنده کند را بهبود ببخشند زیرا این روش از سبک دانش آموز برای یادگیری مهارت خواندن استفاده می کند. ایندراثنه⁷ (2019) در تحقیق خود با عنوان « همگام با دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی در آموزش زبان انگلیسی در سریلانکا: چالش، نگرش و دانش معلمان»

⁴ Orton

⁵ Geshwind

⁶ Wilujeng

⁷ Indrarathne

می نویسد برآورد شده که 10٪ جمعیت جهان دچار نارساخوانی و مشکلات مرتبط با یادگیری هستند. بنابراین برای معلمان ضروری است تا درک کاملی از این مشکلات و روش های آموزش فراگیر داشته باشند.

به علاوه پژوهش هایی در ایران نیز انجام شده است. برای مثال، حسین خانزاده و همکاران (1397) تحقیقی با عنوان «مقایسه اثربخشی حافظه کاری به کمک رایانه و روش چند حسی بر بهبود کارکرد های اجرایی دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی» اظهار می دارند که نارساخوانی رایج ترین نوع ناتوانی های یادگیری است که حدود 80 درصد مشکلات یادگیری را در بر می گیرد. هدف پژوهش آن ها مقایسه اثربخشی توانبخشی حافظه کاری به کمک رایانه و روش چندحسی بر بهبود کارکردهای اجرایی دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی بود. روش پژوهش آزمایشی با طرح پیش آزمون-پس آزمون با دو گروه آزمایش و یک گروه گواه بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش آموزان مقطع ابتدایی مبتلا به نارساخوانی شهر رشت در سال تحصیلی 1393-94 بودند که از بین آن ها 45 نفر با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب و به تصادف در دو گروه آزمایش و یک گروه گواه جای دهی شدند. برای جمع آوری داده ها از ویرایش چهارم مقیاس هوش و کسلر کودکان، آزمون رسمی خواندن و نارساخوانی و نسخه نرم افزاری آزمون مرتب کردن کارت های ویسکانسین استفاده شد. برنامه توانبخشی حافظه کاری به کمک رایانه در 11 جلسه به گروه آزمایش اول و برنامه آموزش چندحسی در 9 جلسه به گروه آزمایش دوم آموزش داده شد. درحالی که گروه گواه، آموزشی در این زمینه ها دریافت نکردند. تحلیل داده ها نشان داد که در مرحله پس آزمون بین گروه های آزمایش و گواه از نظر میزان بهبودی کارکردهای اجرایی تفاوت وجود داشت به طوری که روش توانبخشی حافظه کاری به کمک رایانه بیشتر از روش چندحسی باعث بهبود کارکردهای اجرایی دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی شده بود. بر این اساس می توان نتیجه گرفت که روش توانبخشی حافظه کاری به کمک رایانه با ایجاد نوعی تجربه یادگیری که معطوف به انعطاف پذیری و بازگرداندن کارکردهای مغزی دچار اشکال است به بهبود کارکردهای اجرایی کودکان مبتلا به

نارساخوانی کمک بیشتری می کند. وفا و حسینی (1396) تحقیقی با عنوان «اثر بخشی روش فنوگرافیکس بر عملکرد خواندن دانش آموزان مقطع ابتدایی مبتلا به اختلال نارساخوانی» انجام دادند. پژوهش با استفاده از طرح آزمایشی پیش آزمون، پس آزمون و دوره پیگیری بود. از بین دانش آموزانی که به مرکز اختلالات یادگیری معرفی شده بودند. 30 دانش آموز پایه سوم ابتدایی که دارای اختلال نارساخوانی بودند، انتخاب شدند و در دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل جای دهی شدند. پس از اجرای پیش آزمون در هر سه گروه، گروه آزمایش اول 10 جلسه آموزش فنوگرافیکس دریافت کرد و گروه آزمایش دوم به وسیله روش های درمانی در مرکز اختلالات یادگیری شهر بوشهر آموزش دیدند و گروه کنترل هیچ آموزش ویژه ای دریافت نکرد. پس از اتمام آموزش، پس آزمون و بعد از گذشت 4 ماه آزمون پیگیری به اجرا درآمد. نتایج حاکی از آن بود که مداخله به روش فنوگرافیکس سبب افزایش توانایی مهارت آگاهی واجی و مهارت های ترکیب و تجزیه که از مهارت های پایه و ضروری خواندن است، گردید. همچنین کاربرد این روش آموزشی باعث پایداری اثرات درمان (پس از گذشت 4 ماه) در دانش آموزان نارساخوان شده است. براساس نتایج این پژوهش می توان از روش آموزش فنوگرافیکس برای کمک به کودکان نارساخوان در مقطع ابتدایی بهره گرفت. نویسی، شیری و مینایی بیدگلی (1396). هدف این پژوهش تعیین تاثیر اختلال نارساخوانی دانش آموز در برقراری ارتباط با همسالان است.

روش تحقیق

این پژوهش یک طرح آزمایشی با پیش آزمون- پس آزمون است که در آن از دو گروه آزمایش و کنترل استفاده شده است.

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری پژوهش را دانش آموزان دختر پایه سوم ابتدایی نارساخوان ناحیه 2 شهر کرمان در سال تحصیلی 1402-1403 تشکیل می دادند. برای انتخاب نمونه از کلاس های سوم ابتدایی، از دو

ناحیه آموزش و پرورش، یک ناحیه به صورت تصادفی انتخاب و از همان ناحیه، 3 مدرسه ابتدایی به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس از این 3 مدرسه 30 نفر به عنان دانش آموز نارسا خوان انتخاب شدند که 15 نفر به صورت تصادفی در گروه آزمایشی و 15 نفر در گروه کنترل قرار گرفتند.

جدول 1: گروه نمونه به تفکیک گروه آزمایش و کنترل

زیر گروه	مرحله	تعداد آزمودنی	درصد
گروه آزمایش	پیش آزمون	15	50
	پس آزمون	15	50
	جمع	30	100
گروه کنترل	پیش آزمون	15	50
	پس آزمون	15	50
	جمع	30	100

داده‌ها

برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای زیراستفاده شد :

1- آزمون اختلال خواندن: یکی از مشخصه‌های اختلال نارسا خوانی، ضعف در خواندن است. به همین منظور در این پژوهش به منظور مشاهده نمره‌های کسب شده‌ی آزمودنی‌ها در دروس مختلف و به خصوص نمره‌های فارسی و اطمینان از تشخیص اختلال از این ابزار استفاده گردید.

2- آزمون تشخیص خواندن: برای ارزیابی میزان مهارت خواندن و تعیین تعداد خطاهای خواندن در پیش آزمون و پس آزمون از زیر مقیاس متن خوانی آزمون تشخیصی خواندن بهاری قره

گوز(1358) که دارای 8 مقیاس است، استفاده شد. این زیر مقیاس شامل واژه خوانی، متن خوانی، درک واژه و درک مطلب، حافظه دیداری، حافظه شنیداری، تقطیع و ترکیب است.

3- آزمون ارتباط با همسالان: برای تشخیص میزان ارتباط با همسالان کودکان 8-12 سال از پرسشنامه دارای طیف لیکرت (ماولی و همکاران، 2008) استفاده شد که این پرسشنامه دارای 13 سوال بوده و هدف آن ارزیابی میزان ارتباط با همسالان در کودکان 8 تا 12 سال می باشد. نمره گذاری پرسشنامه بصورت طیف لیکرت 5 نقطه ای می باشد که امتیاز مربوط به هر گزینه در جدول زیر ارائه شده است:

جدول 2: امتیاز پرسشنامه طیف لیکرت

عنوان	طیف لیکرت	کاملاً موافقم	موافقم	معتدلاً موافقم	معتدلاً مخالفم	مخالفم	کاملاً مخالفم
امتیاز	1	2	3	4	5		

این شیوه نمره گذاری در مورد سوالات شماره 2، 6، 7، 10، 11 و 13 معکوس می شود. برای بدست آوردن امتیاز کل، مجموع امتیازات مربوط به تک تک سوالات را با هم محاسبه نمائید. این امتیاز دامنه ای از 13 تا 65 خواهد داشت. برای تفسیر نتایج به جدول زیر مراجعه نمائید:

جدول 3: تفسیر نتایج

نتیجه	تفسیر
کمتر از 22	ارتباط با همسالان اندک
بین 23-47	ارتباط با همسالان متوسط
بالاتر از 48	ارتباط با همسالان زیاد

روایی و پایایی

در پژوهش ناظمی مقدم و همکاران (1396) روایی صوری و محتوایی این مقیاس توسط اساتید دانشگاه مورد تایید قرار گرفت. برای بررسی اعتبار مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن 0/68 گزارش شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از روش آماری توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و تحلیل کوواریانس استفاده شد.

یافته‌ها و روش اجرا

محورهای اصلی جلسات مداخله

جلسه اول: این جلسه به معرفی، تشکیل گروه، توجیه کودکان، برقراری ارتباط مناسب میان پژوهشگر و دانش‌آموزان اختصاص یافت. در طی این جلسه پژوهشگر با هدایت کودکان به انجام بازی‌هایی مهیج و ایجاد فضای شاد در جهت ایجاد انگیزه کافی برای شرکت در فرآیند پژوهش پرداخت.

جلسه دوم: در این جلسه پژوهشگر پرسش‌نامه "آزمون ارتباط با همسالان" را برای دانش‌آموزان نارسا خوان گروه آزمایش و کنترل توضیح داده و به دانش‌آموزانی که نیاز به کمک برای پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه داشتند، کمک کرد (پیش‌آزمون).

جلسه سوم تا هشتم: در این جلسه تا جلسه هشتم نارسا خوان‌های گروه آزمایش با روش چند حسی فرناuld آموزش دیدند و نارسا خوان‌های گروه کنترل به روش سنتی ادامه دادند و تاثیر این دو روش مورد بررسی قرار گرفت.

نحوه شناسایی و گزینش دانش‌آموزان نارساخوان به این صورت بود که ابتدا با توجه به نمرات فارسی و نیز با استفاده از راهنمایی‌های معلمان، افرادی به عنوان نارساخوان فرضی انتخاب شدند.

سپس از دانش آموزان آزمون تخصیص خواندن به عمل آمد و سپس نمره دانش آموزان را بررسی کرده و دانش آموزی که نمره اش در این آزمون پایین تر از استاندارد بود به عنوان دانش آموز نارسا خوان انتخاب شد. نمونه ها به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند.

در این پژوهش روش فرنالد به عنوان متغیر مستقل و نارسا خوانی دانش آموز به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد. ابتدا از گروه آزمایشی و گروه کنترل پیش آزمون به عمل آمد.

سپس شیوه فرنالد به عنوان متغیر مستقل در گروه آزمایشی اعمال گردید. در گروه کنترل هم به صورت سنتی ادامه دادند. گروه آزمایشی به روش فرنالد و به میزان 5 جلسه یک ساعته و به صورت گروهی آموزش دیدند. بدین ترتیب که گروه آزمایشی که 15 نفر بودند به صورت گروهی توسط محقق آموزش دیدند و به فاصله 1 هفته بعد از اعمال این روش، از هر دو گروه پس آزمون به عمل آمد.

نحوه آموزش هم به این ترتیب بود که ابتدا واژه ای روی تابلو نوشته می شد و سپس توسط معلم خوانده می شد و بعد دانش آموز آن واژه را تکرار می کرد، خواندن واژه توسط معلم و دانش آموز تا 8 بار تکرار می شد. سپس معلم، معنی و مفهوم واژه را با استفاده از جملات داستان های کوتاه به دانش آموز توضیح می داد و دانش آموز را برای جمله سازی تشویق می کرد. در این مرحله دانش آموز واژه ها را با انگشت ردیابی می کرد و این کار نیز 3 تا 4 بار انجام می گرفت. در مرحله بعدی از دانش آموز خواسته می شد واژه را با استفاده از حافظه اش در هوا بنویسد و این مرحله نیز چند بار تکرار می شد. در مرحله بعدی دانش آموز واژه را روی کاغذ می نوشت و این کار نیز 6 بار تکرار می شد و در پایان جلسه نیز دانش آموز لغات نوشته شده روی تابلو را خوانده و تکرار می کرد. لازم به ذکر است در هر مرحله ای که تشخیص داده می شد دانش آموز واژه را خوب یاد نگرفته، از مرحله اول شروع می شد تا دانش آموز بتواند به واژه تسلط یابد.

جلسه نهم: این جلسه پس از اتمام فرآیند آموزشی صورت پذیرفت. تمامی آزمودنی‌ها اعم از گروه آزمایش و کنترل، به صورت انفرادی همانند مرحله انجام پیش آزمون، توسط آزمون‌های رایانه‌ای و قلم کاغذی مورد ارزیابی مجدد قرار گرفتند و مجدداً آزمون میزان ارتباط با همسالان انجام شد (انجام پس آزمون و جمع آوری داده‌ها).

یافته‌ها

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح آمار توصیفی و استنباطی عمل شد. در سطح توصیفی جهت سنجش متغیرهای پژوهش از میانگین و انحراف استاندارد استفاده شد. در سطح استنباطی جهت بررسی تفاوت متغیرها از تحلیل کواریانس و آزمون تعقیبی بونفرونی استفاده شد.

آزمودنی‌های این پژوهش شامل 30 نفر دانش‌آموز مبتلا به نارساخوانی با میانگین سنی 9/73 برای گروه آزمایش و میانگین سنی 9/73 برای گروه کنترل بودند.

جدول 4: شاخص‌های توصیفی نمره کلی عملکرد ریاضی و خرده مقیاس‌های آن در دو گروه

آزمایش و کنترل در مرحله پیش آزمون

متغیر	وضعیت	گروه	M	SD	K-S Z	P
	پیش آزمون	آزمایش	10/600	1/594	0/680	0/745
نارسا خوانانی		کنترل	12/800	1/656	0/847	0/469
	پس آزمون	آزمایش	24/867	3/642	0/629	0/823
		کنترل	12/667	1/345	1/024	0/245

0/324	0/953	1/125	7/866	آزمایش	پیش آزمون	
0/471	0/847	0/884	8/267	کنترل		ارتباط با همسالان
0/546	0/799	1/959	15/867	آزمایش	پس آزمون	
0/075	1/282	0/640	8/533	کنترل		

جدول 5: نتایج آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری نمره ارتباط با همسالان در دو گروه آزمایش و کنترل

متغیر وابسته	منابع تغییرات	SS	df	MS	F	P
ارتباط با	پیش آزمون	7/136	1	7/136	8/949	0/006
همسالان	گروه	8/332	1	8/332	10/448	0/003
	خطا	21/531	27	0/797		

یافته های استنباطی

شاخص های پراکندگی و تمایل مرکزی متغیرهای پژوهش (نارسا خوانی و ارتباط با همسالان) به تفکیک گروه و نوع آزمون در جدول شماره 6 نشان داده شده است.

جدول 6: پراکندگی و تمایل مرکزی متغیرها

متغیرها	گروه آزمایش	گروه کنترل
	میانگین (انحراف معیار)	میانگین (انحراف معیار)
نارسا خوانی	101/65	134/67

ارتباط با همسالان	102/34	32/45
-------------------	--------	-------

نتایج جدول 6 نشان می دهد که میانگین نمرات نارساخوانی و ارتباط با همسالان در گروه آزمایش به ترتیب 134/65 و 102/34 است. همچنین میانگین نمرات نارساخوانی و ارتباط با همسالان در گروه کنترل نیز به ترتیب 13/56 و 132/45 4 است. نتایج نشان می دهد بین گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری مشاهده شد و عملکرد گروه آزمایش در ارتباط با همسالان بیشتر و فرضیه پژوهش تایید می شود.

بحث نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر تعیین اثر نارسا خوانی دانش آموزان بر کاهش ارتباط با همسالان در بین دانش آموزان مقطع ابتدایی است.

یافته پژوهش نشان داد که بهبود نارسا خوانی از طریق روش چند حسی فرنالد بر ارتباط با همسالان تاثیر دارد و آن را به طور معناداری افزایش می دهد. این یافته با نتایج پژوهش های پناه علی ورجیون (1398)، محقق و همکاران (1400)، یحیی زاده و خانزاده (1394)، شیویاری و همکاران (1400)، خوش روش و همکاران (1394)، نبی دوست و همکاران (1394)، بهبهانی و همکاران (1400) و رضائی و همکاران (1399) مطابقت دارد. به طوری که پناه علی و همکاران (1389) در پژوهشی نشان دادند که از طریق مهارت حل مسئله با حیوانات و عروسک های مختلف، مهارت های اجتماعی مناسب جهت برقراری ارتباط با دیگران را یاد میگیرند و نحوه مقابله با محرک ها و موقعیت های ترس آور را می آموزند و آن را به محیط اطراف خود و به خصوص در ارتباط با همسالان تعمیم و میزان عزت نفس را افزایش می دهند.

پیشنهادهای پژوهش

1- باتوجه به اینکه دانش آموزان ابتدایی انگیزه بالایی برای یادگیری دارند و برخی از بازی ها می تواند در دروس مختلف میزان یادگیری آنان را افزایش دهد، پیشنهاد می شود که معلمان محترم ابتدایی، آموزش به وسیله ی بازی در کلاس درس را اجرا کنند تا در حین بازی، روش چند حسی فرنالد را اجرا کرده و با بهبود نارساخوانی ارتباط دانش آموزان با یکدیگر را بهبود ببخشیم.

2- پیشنهاد می شود پژوهشگران با انجام فراتحلیلی از پژوهش های انجام شده در این حوزه در داخل و خارج از کشور، راهکارهای مختلفی که جهت بهبود مشکل خواندن و نوشتن کودکان دوره ابتدایی انجام شده است را دسته بندی کنند و موثرترین و عملی ترین روش ها را استخراج کنند تا در مدارس و مراکز اختلالات یادگیری جهت کمک به کودکان دارای اختلال به کار گرفته شود.

3- پیشنهاد می شود برای بهبود روابط بین فردی دانش آموزان ابتدایی، علاوه بر مراکز اختلالات، سایر مراکز از جمله رسانه ها تصویری توجه شایانی با توجه به اثربخشی بیشتر آموزش چندحسی فرنالد در جامعه دانش آموزان دارای اختلال یادگیری نمایند و آموزش این نوع مهارت را در قالب کارگاه ها و دعوت از مشاورین متخصص برای دانش آموزان دارای اختلال یادگیری تسهیل نمایند.

4- به والدین پیشنهاد می شود با آگاهی از این مشکلات، نگرش مثبت و رفتار مناسبی با کودکانی که دچار اختلال نارساخوانی هستند، داشته باشند و یاری گر کودکان خود در غلبه بر مشکلات شان باشند و برای بهبود روابط کودکان خود با همسالانشان، بر بهبود نارساخوانی این کودکان تمرکز کنند.

محدودیت های پژوهش

اگر چه برای عینیت، دقت و صحت پژوهش تلاش بسیاری شد؛ ولی این پژوهش نیز با محدودیت هایی روبه رو بوده است که در زیر به آن ها اشاره می شود:

- 1- محدودیت در زمینه قلمرو جغرافیایی (فقط در ناحیه 2 شهر کرمان انجام شده، بهتر است همزمان در سایر شهرهای بزرگ هم انجام شود تا تاثیر موقعیت مکانی هم بررسی شود).
- 2- این پژوهش از نظر جنسیت به دختران و از نظر پایه تحصیلی به پایه سوم و از نظر مقطع به دوره ابتدایی محدود بود.
- 3- محدودیت زمانی برای برگزاری جلسات آموزشی وجود داشت.

منابع و ماخذ

- کاکوجوبیاری، علی اصغر، امینی، فهیمه، و علی اکبری دهکردی، مهناز. (1397). اثربخشی آموزش حافظه کاری بر عملکردهای توجه دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری نارساخوانی. شناخت اجتماعی، 7(1) (پیاپی 13)، 73-88. SID. <https://sid.ir/paper/fa237103>
- پورابوالحسنی، ناهید و کیان، مریم، 1398، بررسی چالش نارساخوانی و نارسانویسی در بین کودکان دوره تحصیلی ابتدایی، اولین همایش ملی مدرسه فردا، اردبیل، <https://civilica.com/doc/1013192>
- رضائی، سجاد، سفیدکار، شادی، و قربان پورلفمجان، امیر. (1399). مقایسه مشکلات هیجانی-رفتاری و پرخاشگری در دانش آموزان با و بدون اختلال یادگیری خاص. سلامت روان کودک (روان کودک)، 7(2)، 169-182. SID. <https://sid.ir/paper/416515/fa>

- طبیعی، مریم، اژدرلو، محمد &، اژدرلو، احمد. (1402). مقایسه مهارت‌های زبانی کودکان 7 تا 11 ساله مبتلا به اختلال نارساخوانی با کودکان عادی بر اساس الکتروآنسفالوگرافی کمّی. فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی روانشناختی. -، ()، doi: 10.22059/japr.2023.333460.644067
- زمانی بهبهانی، الهام، عسگری، پرویز، حیدری، علیرضا &، سادات مرعشیان، فاطمه. (1400). تاثیر آموزش چندحسی فرنالد بر نارساخوانی، اختلال دیکته و سازش یافتگی‌های رفتاری دانش آموزان ابتدائی مبتلا به اختلال یادگیری شهر اهواز. فصلنامه تعالی مشاوره و روان درمانی. 81-67، (37)10،
- نبی دوست، علیرضا، برجعلی، احمد، و استکی، مهناز. (1394). اثربخشی آموزش دونیمکره مغز بر خودپنداره و مهارت های اجتماعی دانش آموزان مبتلا به اختلال نارساخوانی. ناتوانی های یادگیری، 4(3) (پیاپی 14)، 90-103. SID. <https://sid.ir/paper/fa210114>
- ناظمی مقدم، مهسا ؛ کدیور، پروین ؛ عرب زاده، مهدی ، (1396)، ویژگی های روان سنجی مقیاس هوش هیجانی صفت- فرم کودکان : ساختار عاملی، پایایی، روایی فصلنامه اندازه گیری تربیتی، دوره 7، شماره 27، بهار 1396، صفحه 65-81
- خوش روش، سعیده، خسروجاوید، مهناز &، حسین خانزاده، عباسعلی. (1394). اثربخشی آموزش تنظیم هیجانی بر پذیرش اجتماعی و همدلی دانش آموزان مبتلا به نارساخوانی. ناتوانی های یادگیری. 46-32، (1)5،
- شیویاری، فرهاد، نریمانی، محمد، آقاجانی، سیف اله &، حاجلو، نادر. (1401). مقایسه اثربخشی توانبخشی شناختی و راهبردهای یادگیری چند حسی بر عملکرد خواندن دانش آموزان دو زبانه دارای اختلال نارسا خوانی. ناتوانی های یادگیری. doi: 10.22098/jld.2022.9442.1944، 89-76، (3)11،

- یحیی زاده، آیداء، و حسین خانزاده، عباسعلی. (1394). اثربخشی داستان خوانی بر افزایش انگیزش خواندن دانش آموزان با نارساخوانی. روانشناسی افراد استثنایی،

5(20)، 0-0. <https://sid.ir/paper/fa513388SID>.

- رجبیون اسگندانی، شیرین & پناه علی، امیر. (1398). اثربخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله بر کم‌رویی و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر ابتدایی نارساخوان. روان‌شناسی فرهنگی doi: 187-203. 3(2), 10.30487/jcp.2020.213461.1103

- محقق‌ی مهدی، پورمحمد رضا تجریشی معصومه، شهشهانی پور سهیلا، موللی گیتا، واحدی محسن. اثربخشی آموزش جرأت‌ورزی بر نشانه‌های اضطراب کودکان دچار اختلال یادگیری خاص در سنین مدرسه. مجله توانبخشی. ۱۴۰۰؛ ۲۲ (۴): ۴۰۸-۴۲۹

- فتحی آذر، اسکندر، خانجانی، زینب، نادر حاضری، رقیه & بهادری خسروشاهی، جعفر. (1393). بررسی کارایی شیوه‌ی فرنالد در ترمیم اختلال نارساخوانی دانش‌آموزان پایه‌ی سوم ابتدایی شهر تبریز. علوم تربیتی. 20(2), 191-208.

- Shehu, A., Zhilla, E., & Dervishi, E. (2015). THE IMPACT OF THE QUALITY OF SOCIAL RELATIONSHIPS ON SELF-ESTEEM OF CHILDREN WITH DYSLEXIA. European Scientific Journal, ESJ, 11(17). Retrieved from <https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/5808>
- Mavroveli, S., Petrides, K. V., Shove, C., & Whitehead, A. (2008). Validation of the construct of trait emotional intelligence in children. European Child & Adolescent Psychiatry, 17, 516-526